

ดุซงึนินพนธ์การประพันธ์เพลง : ‘ต๊บเทศกาลเรือพระ’
สำหรับวงมอเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา

Doctoral Music Composition: ‘Festival of the Buddhist
Barge Suite’ for Modern Jazz Orchestra

รัชกฤต ภาณุอักรโชค^{1*} และวีรชาติ เปรมานนท์¹

Ratchakrit Panuakkarachok^{1*}, and Weerachat Premananda¹

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330, Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: ratchakritsu@gmail.com

(Received: June 8, 2024; Revised: July 24., 2024; Accepted: July 25, 2024)

บทคัดย่อ

ดุชนิพนธ์การประพันธ์เพลง : ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา เป็นบทประพันธ์เพลงชุดดนตรีพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์เพลงจากแรงบันดาลใจจากประเพณีลากพระในจังหวัดสงขลา เป็นความเชื่อทางด้านพุทธศาสนาเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จกลับลงมายังโลกมนุษย์ มีพุทธศาสนิกชนรอรับเสด็จเพื่ออันเชิญประทับบนบุษบกแล้วแห่แหนไปในสถานที่ต่าง ๆ จึงเป็นที่มาของประเพณีลากพระที่มีการสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี นำบรรยากาศกิจกรรม สัมผัสสุนทรียภาพด้านความงามของเรือพระมาถอดความ ผสมผสานดนตรีตะวันตกเข้ากับดนตรีภาคใต้โดยใช้เครื่องดนตรีโนรา กลุ่มเครื่องสาย และกลุ่มเครื่องดนตรีแจ๊สออร์เคสตรา ประยุกต์เป็นรูปแบบวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา มีการใช้สำเนียงเพลงพื้นบ้านภาคใต้ประกอบกับเสียงกลองเรือพระมาถอดจังหวะเพื่อใส่เป็นทำนองเพลง และใช้เทคนิคการถอดโน้ตจากการแปลงอักษรภาษาอังกฤษคำว่า “Chak Phra” (ชักพระ) ส่งผลให้เกิดมิติเสียงเป็นที่โดดเด่นน่าสนใจ บทประพันธ์แบ่งเป็นบทเพลงย่อย 8 เพลง ได้แก่ 1) พญานาค 2) วงล้อแห่งธรรมจักร 3) ตักบาตรเทโว 4) เคลื่อนพลเรือพระ 5) บันไดเงินบันไดทองบันไดแก้วมณี 6) บุษบก 7) พระพุทธเจ้าเปิดโลก และ 8) ประทานพร มีความยาวรวม 40 นาที

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง โมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา ประเพณีชักพระ

Abstract

Doctoral Music Composition: ‘Festival of the Buddhist Barge Suite’ for Modern Jazz is a programmatic suite inspired by the traditional Buddhist festival of pulling the Buddha’s chariot in Songkhla Province. The piece reflects the Buddhist belief associated with the Buddha’s return to Earth from Tavatimsa Heaven, where he had ascended to pay homage to his mother. Upon his return, Buddhist followers awaited his descent and ceremoniously invited him to grace the mortal world atop a ceremonial throne (Busabok), which gave rise to the annual tradition of pulling the Buddha’s chariot. The composition aimed to capture the ambiance and aesthetic beauty of this ritual by integrating traditional Southern Thai music with Western jazz. It incorporated the elements, such as Nora music, string instruments, and jazz orchestration, to create a unique fusion within a modern jazz orchestra framework. The piece utilizes traditional Southern Thai rhythms and melodies, and the rhythmic patterns derived from the ceremonial boat drumming were woven into the musical textures. Additionally, the use of techniques adapted from the transcription of English notation enhanced the dimensionality and distinctiveness of the music. The suite was divided into eight distinct sections: 1) Naga King 2) Dharmachakra (Wheel of Dharma) 3) Tak Bat Devo (Alms Offering) 4) Moving of the Sacred Boat 5) The Three Heavenly Stairs (Silver Stairs, Golden Stairs, Crystal Stairs) 6) Sedia Gestatoria (Busabok/Ceremonial Throne) 7) Lord Buddha Opens the World, and 8) Bestowal of Blessings, with a total duration of 40 minutes.

Keywords: Composition, Modern Jazz Orchestra, Chak Phra Tradition

บทนำ

ประเพณีลากพระหรือชักพระในจังหวัดสงขลามีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นประเพณีทางศาสนาที่มีผู้คนในจังหวัดสงขลาและนักท่องเที่ยวมาร่วมตัวกันที่แหลมสมิหลามากที่สุดของปี มีการจัดงานหลังวันออกพรรษา 1 วัน หรือหลังวันมหาปวารณาซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เรือพระขนาดเล็กใหญ่จากกว่าร้อยวัดในจังหวัดสงขลามารวมอยู่ที่เดียวกันอย่างหนาแน่น เมื่อวัดใดนำเรือพระมาร่วมงานก็จะมีชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาติดตามร่วมให้กำลังใจ นำอาหารมาร่วมทำบุญใส่บาตรหรือเตรียมเงินทำบุญในรูปแบบเหรียญเพื่อหยอดใส่บาตรที่วัดเตรียมไว้ โดยมีความเชื่อว่าเมื่อครั้งที่พระพุทธรเจ้าเสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระพุทธมารดา เมื่อครบพรรษาจึงเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ จึงมีพุทธศาสนิกชนไปรับเสด็จอัญเชิญพระพุทธรเจ้าประทับบนบุษบกแล้วแห่แหนไปในสถานที่ต่าง ๆ จากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้เกิดประเพณีชักพระในจังหวัดสงขลาโดยมีกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เช่น การตักบาตรเทโว การประกวดขบวนแห่ การประกวดความสวยงามของเรือพระ นอกจากนี้ ประชาชนยังร่วมใจกันสร้างเรือพระก่อนวันจัดงานประมาณ 2-3 เดือน เพื่อให้ได้เรือพระที่สวยงามที่สุดไปประดับความงามในวันงาน เมื่อถึงวันจัดงานชาวบ้านช่วยกันลากเรือพระออกจากวัดเพื่อไปที่แหลมสมิหลา บนเรือพระจะมีประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มีกลองตะโพนเสียงทุ้ม 1 ใบ เสียงแหลม 1 ใบ [1] หรืออาจมีระฆัง โหม่งร่วมเคาะเป็นจังหวะเพื่อขับกล่อมปลุกใจ รวมไปถึงการแต่งบทร้อยกรองเพื่อขับร้องให้กำลังใจ หรือเป็นบทกลอนตลกขบขันในขณะที่ลากจูงเพื่อลดความเหนื่อยล้าของชาวบ้านที่กำลังช่วยกันลากเรือพระไปยังบริเวณสระบัวแหลมสมิหลาอย่างอัมเื

ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ใช้เสียงเป็นสื่อ ประกอบด้วยจังหวะ ทำนอง และการประสานเสียงของเครื่องดนตรี ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมอาจมีการประสานเสียงที่แตกต่างกันหรือไม่มีการประสานเสียงเลย และอาจมีการสอดรับทำนองหรือการแปรทำนอง ทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์คล้อยตามในความรู้สึก อีกเทิม สนุก ตีใจ เสียใจ เศร้าใจ ตกใจ อึดอัด น่ากลัว รวมไปถึงการให้ความสุข การผ่อนคลาย การนำดนตรีมาสร้างเป็นบทเพลงเพื่อสื่อความหมาย สื่อเรื่องราวให้ผู้ฟังประทับใจ เห็นภาพในจินตนาการ เป็นการสื่อสารทำให้เกิดความสุนทรีย์ ความเพลิดเพลิน เข้าใจถึงอารมณ์จากการฟัง โดยปัจจุบันดนตรีได้แบ่งเป็นรูปแบบสากลซึ่งยอมรับระบบเสียงที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในขณะที่ดนตรีไทยซึ่งเป็นดนตรีประจำชาติ มีแบบแผนและระบบเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มากไปกว่านั้น ประเทศไทยยังมีความหลากหลายของวัฒนธรรมที่ลงลึกไปถึงดนตรีพื้นบ้านในแต่ละภาคที่มีความแตกต่างกันออกไป ในภาคใต้ก็มีระบบเสียง การผสมผสานเครื่องดนตรี ทำนองและจังหวะดนตรีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของทางภาคใต้อย่างชัดเจน เช่น ดนตรีโนราห์หนังตะลุง วงกาหลอ วงดนตรีรองเง็ง หรือรูปแบบการขับร้องที่ทางภาคใต้เรียกว่า เพลงบอก เพลงเรือ [2] รูปแบบการแสดงเหล่านี้มีการนำมาแสดงในประเพณีลากพระทำให้งานเต็มไปด้วยเสียงดนตรีสำเนียงได้ตลอดทั้งงาน

วงป๊อแบนด์ หรือวงแจ๊สออร์เคสตรา เป็นวงดนตรีตะวันตกที่มีเครื่องลมเป็นเครื่องดนตรีหลัก และเป็นเครื่องเฉพาะสำหรับวง ประกอบด้วย กลุ่มแซกโซโฟน กลุ่มทรัมเป็ต กลุ่มทอมโบน และเครื่องประกอบจังหวะ อาทิ กลองชุด เบส กีตาร์ เปียโน ความพิเศษของวงแจ๊สออร์เคสตรา คือ มีการเพิ่มกลุ่มเครื่องดนตรีอื่นเพื่อความหลากหลายมากยิ่งขึ้นและมีความหลากหลายในการจัดระเบียบเสียง ทั้งนี้ จู๊ตร่วมของทั้ง 2 วง คือ การด้นสด (Improvisation) ทั้งแบบโซโลเดี่ยวและโซโลสลับระหว่างเครื่องดนตรี [3] เปรียบเสมือนการหยอกล้อกันระหว่างนักดนตรี ทำท่ายให้ผู้บรรเลงได้โชว์ฝีมือ สร้างความตื่นเต้นให้แก่

ผู้บรรเลงและผู้ชมอีกด้วย ลักษณะของวงสามารถบรรเลงบทเพลงในรูปแบบเพลงป๊อป และแจ๊ส เสียงของวงสามารถสร้างเสียงที่หวานหรือดุดันได้ ทำให้ผู้ประพันธ์สามารถออกแบบและเรียบเรียงดนตรีให้มีหลากหลายอารมณ์ โดยใช้ทำนอง ลีลา สำเนียง สีสัน และความรู้สึกแบบไทยในแบบใดแบบหนึ่งหรือแบบผสมผสานได้เป็นดนตรีและวงดนตรีร่วมสมัยโดยไม่จำกัดประเภทเครื่องดนตรีที่ใช้ คีตลักษณ์ ทฤษฎีหลักการ และวิธีการประพันธ์ [4] ผู้วิจัยมีพื้นเพเป็นคนปักยี่ได้จึงใช้ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้มาสร้างสำเนียงผสมผสานกับดนตรีตะวันตกและมีความผูกพันในประเพณีลากพระหรือชักพระตั้งแต่เล็กจนโต ได้ชื่นชมความงดงามของเรือพระตั้งแต่หัวจรดท้ายอย่างมีความสุขทุกครั้ง งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นผลจากแรงบันดาลใจอย่างแรงกล้าจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น เกิดเป็นความกลมกลืนของเสียงที่มีสีสันใหม่และได้รับองค์ความรู้รวมถึงความเชี่ยวชาญที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประพันธ์บทเพลง

1. เพื่อประพันธ์บทเพลงที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเทศกาลลากพระจังหวัดสงขลา
2. เพื่อประพันธ์บทเพลงที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีโนราวมารวมกับเครื่องดนตรีตะวันตกในรูปแบบวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา
3. เพื่อสร้างสรรค์การประพันธ์เพลงที่มีสำเนียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

วิธีการวิจัยบทประพันธ์เพลง

1. กำหนดเนื้อหาในการวิจัย ศึกษาทบทวนประเพณีลากพระในจังหวัดสงขลา เก็บข้อมูลภาพและเสียง ศึกษาวิธีการสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับความงามทางด้านศิลปกรรมงานสถาปัตยกรรมประติมากรรมและจิตรกรรมบนเรือพระ ศึกษารายละเอียดของพุทธตำนานที่เกี่ยวข้องกับการตกแต่งเรือพระ
2. ศึกษาบทเพลงและการปฏิบัติทักษะเทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีโนรา บทเพลงหนึ่งตะลุง เพื่อเป็นพื้นฐานสำเนียงได้ ศึกษาจังหวะกลองตะโพนบนเรือพระมาเป็นแรงบันดาลใจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการประพันธ์บทเพลง
3. ศึกษาบทเพลงประพันธ์เพลงที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดขอบเขตการประพันธ์บทเพลงของผู้วิจัยจากนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงระดับโลกและระดับชาติเพื่อเป็นเทคนิคในการประพันธ์บทเพลง
4. แยกแยะข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อการนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างสรรค์เรียบเรียงบทเพลงรวมถึงการวางแผนเสียงให้กับเครื่องดนตรี
5. สร้างทำนองเพลงต้นแบบ เรียบเรียงเสียงประสานดนตรีโดยใช้โปรแกรมเขียนโน้ตดนตรี (Sibelius) เพื่อบันทึกโน้ต และใช้โปรแกรมผลิตเสียงดนตรีในรูปแบบดิจิทัล (Logic Pro) นำเสียงสังเคราะห์สร้างต้นแบบเพลงให้ได้ยินถึงภาพรวมของบทเพลง เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับคำแนะนำในการประพันธ์เพลงและปรับปรุงแก้ไขบทประพันธ์เพลงให้เหมาะสมทั้ง 8 บทเพลง
7. จัดทำบทประพันธ์ฉบับสมบูรณ์ตรวจสอบความเรียบร้อยของสกอ์เพลงเพื่อฝึกซ้อมรวมวงจัดการโน้ตที่ไม่สมบูรณ์จากนักดนตรีเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับการปฏิบัติเครื่องมือและการรวมวงปรับปรุงความเรียบร้อยของสกอ์ในขั้นสุดท้ายให้สมบูรณ์ เพื่อเตรียมพร้อมจัดแสดงต่อหน้าสาธารณชน
8. จัดทำรูปเล่มและนำเสนอคุณิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งส่งบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิชาการ

นิยามศัพท์

เรือพระ หมายถึง พาหนะที่มีล้อโครงสร้างคล้ายเรือ มีขนาดความยาวไม่น้อยกว่า 10 เมตร กว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร ความสูงไม่น้อยกว่า 5 เมตร มีการประดับตกแต่งให้มีความสวยงามด้วยลวดลายไทย ฉัตร ธง การแกะสลักประติมากรรมเป็นพญานาค พระพุทธรูป บุษบก มีโพน 2 ลูก เคลื่อนที่ด้วยการลากจูง

แนวคิดการสร้างสรรคบทประพันธ์เพลง

บทประพันธ์เพลง : ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตราได้รับแรงบันดาลใจจาก ประเพณีลากพระจัดขึ้นโดยเทศบาลนครจังหวัดสงขลา บริเวณสระบัวแหลมสมิหลา โดยมีจุดเด่น คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในประเพณี ความสวยงามของเรือพระ รวมไปถึงพุทธประวัติเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวพระพุทธรูปศาสนา ด้วยการประดับตกแต่งไว้บนเรือพระให้พุทธศาสนิกชนได้ชื่นชม มาสร้างสรรค์ให้เป็นบทเพลงชุดในรูปแบบ วงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา ที่มีการผสมผสานกับเครื่องดนตรีโนราซึ่งเรียกว่าเครื่องห้า เพื่อช่วยให้การประพันธ์ดนตรีร่วมกันกับเครื่องดนตรีตะวันตกมีความแปลกใหม่ เกิดมิติของเสียงและการสร้างสรรค์แบบใหม่ จากจินตนาการของผู้วิจัย และต้องการความรู้ใหม่ในการประพันธ์เพลง ‘ดับเทศกาลเรือพระ’ สำหรับ วงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา มีความยาวรวม 40 นาที วงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตราเป็นรูปแบบวงที่เกิดจากแนวคิดที่ไม่ได้มีแบบแผนตามทฤษฎีการรวมวงดนตรีในอดีต แต่เป็นการพัฒนามาจากแบบแผนเดิมให้เป็นแบบวงที่ให้มีมิติเสียงใหม่ที่เป็นไปตามจินตนาการของผู้วิจัย และใช้แนวคิดการประสานเสียงแบบดนตรีแจ๊ส ที่ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีความอิสระในการคิดนอกกรอบจากการประสานเสียงแบบเดิมให้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีโอกาสทดลองการประสานเสียงให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้โดยอิสระ โดยสร้างมิติเสียงให้เกิดในวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตราโดยแบ่งเครื่องดนตรีเป็น 5 กลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มเครื่องสายประกอบด้วย ไวโอลิน (Violin) จำนวน 4 ตัว วิโอลา (Viola) จำนวน 2 ตัว เชลโล (Cello) จำนวน 2 ตัว ดับเบิลเบส (Double bass) จำนวน 1 ตัว

กลุ่มเครื่องลมไม้ประกอบด้วย อัลโตแซกโซโฟน (Alto Saxophone) จำนวน 2 ตัว เทเนอร์แซกโซโฟน (Tenor Saxophone) จำนวน 2 ตัว บาร์โธเนแซกโซโฟน (Baritone Saxophone) จำนวน 1 ตัว

กลุ่มเครื่องลมทองเหลืองประกอบด้วย ทรัมเป็ต (Trumpet) จำนวน 4 ตัว ทรัมโบน (Trombone) จำนวน 3 ตัว

กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะประกอบด้วย กลองชุด (Drum set) จำนวน 1 ชุด กีตาร์ (Electric guitar) เปียโน (Piano) และเบสไฟฟ้า (Electric guitar bass) อย่างละ 1 ตัว

เครื่องดนตรีภาคใต้กลุ่มเครื่องดนตรีโนราประกอบด้วย ปี่โน (ปี่โนรา) กลองตุ๊ก กลองทับ ฉิ่งโหม่ง (รวมอยู่ด้วยกัน) และแตระ อย่างละ 1 เครื่อง

ในการประพันธ์เพลง ผู้วิจัยกำหนดโน้ตเพื่อสร้างทำนองของบทเพลงทั้งชุดให้มีความเชื่อมโยงกันทั้ง 8 บทเพลง โดยนำตัวอักษรภาษาอังกฤษของคำว่า “ชักพระ” ซึ่งเป็นคำกริยาที่ผู้ทำบุญนำมาเรียกกันแทนคำว่า ลากพระ โดยถอดอักษรภาษาอังกฤษ “Chak Phra” และเลือกโน้ตที่สอดคล้องกับตัวอักษรนั้น ๆ จัดเป็นกลุ่มโน้ตที่เป็นวัตถุดิบตั้งต้นเพื่อใช้ในการประพันธ์เพลงได้ดังนี้ Chak Phra = C Bb A F# D Bb F A และจัดวางเทียบกับโน้ตโครมาติก 12 เสียงในภาพที่ 1-2 จำนวน 2 รูปแบบ

Figure 1 Instruments positioning in the Modern Jazz Orchestra

ตัวโน้ตจัดเรียง แบบโครมาติก	A	Bb	B	C	C#	D	Eb	E	F	F#	G	G#
ตัวอักษร ภาษาอังกฤษ จัดเรียงแบบ สลับเพื่อให้ ครอบคลุมทุก เสียงโน้ต	<u>A</u>		B	<u>C</u>		D		E	F		G	
		<u>H</u>			I		J			<u>K</u>		L
	M		N	O		<u>P</u>		Q	<u>R</u>		S	
		T			U		V			W		X
	Y		Z									

Figure 2 A Table of a chromatic notation with “Chak Phra” alphabets

กลุ่มโน้ตชุดที่สองนี้จัดวางตามรูปแบบเรือพระและการตกแต่งบนเรือพระ เช่น พญานาค ที่มีการจัดวางอยู่ด้านหน้าเรือพระ ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มโน้ตให้ตรงกับกรการจัดวางพญานาคมาสร้างเสียงทำนอง และสร้างเสียงประสาน เริ่มต้นการจัดวางโดยผู้วิจัยใช้กลุ่มโน้ตโครมาติกทั้ง 12 เสียงจัดวางเป็นขั้นครึ่งเสียงโดยเรียงลำดับ คือ A Bb B C C# D Eb E F F# G G# วางเป็นแนวเสียงไว้ในตาราง และใช้ตัวอักษร Chak Phra วางในตารางเป็นรูปโครงสร้างเรือพระ โดยมีต้นแบบจากรูปเรือพระ ตารางแบ่งเป็น 3 แถว แถวสีแดงนำโน้ตโครมาติกมาวางเป็นฐานเรือพระโดยตัวอักษรคำภาษาอังกฤษรวมอยู่กับโน้ตโครมาติก เรียงจากซ้ายไปขวา คือ A Bb B C C# D Eb E F F# G G# แถวสีส้มวางตัวอักษรจากซ้ายไปขวา คือ H – R ลำดับถัดไปแถวสีชมพูวางตัวอักษรจากซ้ายไปขวา คือ S – Z ดังภาพที่ 3

แบบจัดเรียงพยัญชนะภาษาอังกฤษ 26 ตัวเป็นรูปทรงโครงสร้างเรือพระ											
	S									Z	R
A	H	T							Y	Q	G#
	Bb	I	U		V	W		X	P	G	
		B	J	K	L	M	N	O	F#		
			C	C#	D	Eb	E	F			
โน้ตโครมาติก 12 เสียง เริ่มจากโน้ต A											
A	Bb	B	C	C#	D	Eb	E	F	F#	G	G#

Figure 3 A table of a chromatic notation with “Chak Phra” alphabets in a ceremonial’s boat shape

กลุ่มโน้ตชุดที่สาม ผู้วิจัยคัดเลือกโน้ตจากทำนองโนรา โดยเลือกโน้ตจากท่วงทำนองสั้น ๆ ของเพลง สอดสร้อย ซึ่งเป็นทำนองที่มีการบรรเลงเข้าไปมาภายในกลุ่มโน้ตขณะแสดงโนรา นอกจากนี้ ยังเป็นโน้ตที่ นักดนตรีโนราใช้ในการประดับเสียงของเพลงอื่น ๆ อีกด้วยโดยเฉพาะในสำเนียงทางภาคใต้ สำหรับการถอดโน้ตนั้น ผู้วิจัยมอบหมายให้นักดนตรีปี่โนราเลือกโน้ต ซึ่งปี่โนราสามารถสร้างทำนองสอดสร้อยได้จำนวนสองบันไดเสียง คือ โน้ตเอกลักษณ์ของโนราในบันไดเสียง A ไมเนอร์ ทางต่ำขึ้นไปสูง D E G A โน้ตทางสูงลงมาต่ำ D C B A และโน้ตเอกลักษณ์ของโนราในบันไดเสียง D ไมเนอร์ ทางต่ำขึ้นไปสูง G A C D โน้ตทางสูงลงมาต่ำ G F E D บทความวิจัยนี้ยกตัวอย่างบทเพลง 5 บทจากบทเพลงทั้งหมด 8 บทดังต่อไปนี้

บทประพันธ์เพลงที่ 1 “พญานาค” ในบทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวหลังจากพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้แล้วทรงเสวยวิมุตติสุขด้วยการพิจารณาธรรม ทรงประทับใต้ต้นมุจลินท์ และเกิดฝนตกแรงซึ่งไม่ใช่ในช่วง ฤดูกาลฝน พญานาคนามว่า พญามุจลินทนาคราช ออกจากที่อยู่ของตนเองเลื้อยพันพระวรกายของพระผู้มี พระภาคเจ้าไว้ด้วยขนาด 7 รอบ แล้วแผ่พังพานใหญ่ไว้เหนือพระเศียร 7 เศียร ด้วยหวังใจว่าหยาดฝน ลมหนาว เหลือบ ยุง สัตว์เลื้อยคลาน อย่าได้เบียดเบียนพระผู้มีพระภาคเจ้าเปรียบเหมือนประทับอยู่ในพระคันธกุฎี

เมื่ออากาศปลอดโปร่งพญานาคจึงคลายขนดจากพระวรกายของพระผู้มีพระภาคเจ้า จำแลงรูปของตนเป็นมาณพยืนประคองอัญชลีถวายนมัสการต่อเบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า [5] จากเนื้อหาข้างต้น ผู้ประพันธ์มีแนวคิดให้บทเพลงอยู่ในจังหวะสวิงอัตราจังหวะ 4/4 ช่วงบทนำ(Introduction) ทำนองมีการใช้โน้ตจากตัวอักษร Chak Phra บนโน้ตเช็ตสองชั้น และใช้บันไดเสียงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้บนโน้ตตัวดำ ดังภาพที่ 4

Figure 4 The using of notation from “Chak Phra” alphabets and Southern Thailand’s traditional scale

ในท่อน A ห้องที่ 15 - 29 ได้รับแรงบันดาลใจจากประติมากรรมบนเรือพระซึ่งอยู่ส่วนด้านหน้าของเรือพระมีลักษณะโดดเด่นตระการตา ผู้ประพันธ์จึงเลือกใช้กลุ่มโน้ต D E F# G# จากตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระจากตรงกลางเรือพระไปจนถึงหัวเรือพระ โดยเคลื่อนทำนองไปในทิศทางเดียวกัน (Similar Motion) ทั้งทำนองหลักและแนวประสานเปรียบเสมือนรูปของพญานาคชูคอ พร้อมทั้งใช้เทคนิคการเล่น (Imitation) ระหว่างกลุ่มเครื่องดนตรี ดังภาพที่ 5

Figure 5 The using of notation from “Chak Phra” alphabets in a ceremonial’s boat shape from the middle to the front of the boat

ทำนองช่วงเชื่อม (Transitional theme) ผู้ประพันธ์ใช้แนวคิดการเคลื่อนทำนองแบบโครมาติกเพื่อเปรียบเหมือนการเลื้อยของพญานาค ดังตัวอย่างที่ 6

Figure 6 The using of the chromatic scales imitate the Naga King's movement

บทประพันธ์เพลงที่ 2 “วงล้อแห่งธรรมจักร” เป็นประติมากรรมบนเรือพระถัดจากพญานาค ในบทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวอัมมจักกัปปวัตตนสูตรซึ่งเป็นพระธรรมเทศนาถ้อยแรกที่พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ โดยในบทเพลงได้เลือกพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม อริยมรรคมีองค์ 8 ทหาทาง ปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ เปรียบเสมือนคำสอนได้ดำเนินหมุนไปเพื่อประโยชน์แก่สัตว์โลก [6] ผู้ประพันธ์สร้าง บทเพลงให้อยู่ในอัตราจังหวะ 6/8 เพื่อให้มีความรู้สึกถึงการเคลื่อนที่ของโน้ตสามพยางค์ แต่ทำนองในช่วง บทนำมีการวางโน้ตทำนองและเสียงประสานให้เคลื่อนที่ไปในทิศทางเดียวกัน 4 ตัวโน้ตโดยใช้เสียงโน้ต เคลื่อนที่ให้ความรู้สึกเหมือนล้อกำลังหมุน ทำให้การเริ่มต้นของบทเพลงให้ความรู้สึกคล้ายอยู่ในอัตราจังหวะ 4/4 โดยใช้เทคนิคการคลาดเคลื่อนของจังหวะ (Metric Displacement) ดังภาพที่ 7

Figure 7 Metric displacement technique in the introduction part

ในทำนองหลักของบทเพลงท่อนนี้มีการเลือกใช้โน้ตจากตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระ เปรียบเทียบจากจากโซนด้านหน้าของเรือพระ หากมองในรูปเรือพระเปรียบเทียบกับภาพตารางโน้ต จากตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระจะเป็นตำแหน่งวางวงล้อธรรมจักรบนเรือพระ ซึ่งมีโน้ตดังต่อไปนี้ F# G E F G ที่แนวของกลุ่มแซกโซโฟนและมีฉากหลังที่เป็นการประสานเสียงเป็นแบบลีลาจังหวะ (Rhythmic Background) ที่แนวของกลุ่มเครื่องสาย ดังภาพที่ 8

Alto Saxophone1 *mp*

Alto Saxophone2

Tenor Saxophone1 *mp*

Violin 1 *mp*

Violin 2 *mp*

Viola *mp*

Figure 8 The using of notation from “Chak Phra” alphabets in a ceremonial’s boat shape and rhythmic background harmonization

ในท่อน C มีการเปลี่ยนกุญแจเสียงชั่วคราวจาก C เมเจอร์ เป็น G เมเจอร์ โดยใช้คอร์ดที่ 5 คือ D7 ในห้องที่ 44-46 และใช้คอร์ด G ไมเนอร์ในห้องที่ 47 ซึ่งเป็นคอร์ดที่ 5 ของ C ไมเนอร์ ตั้งแต่ห้องที่ 48-51 เป็นการใช้คอร์ด C ไมเนอร์ ห้องที่ 52-56 ใช้คอร์ดที่ 5 ของกุญแจเสียง C เมเจอร์ คือคอร์ด G7 และห้องที่ 57-59 เป็นการใช้คอร์ดแทนของคอร์ดที่ 5 เพื่อส่งเข้าหาคอร์ด C เมเจอร์ซึ่งเป็นคอร์ดโทนิค ดังภาพที่ 9

48 D7 *mf*

Gm7 Cm7

52 G7 *mf*

D^{o7} C

Figure 9 The modulations from C major to D major

บทประพันธ์เพลงที่ 3 “ตักบาตรเทโว” เป็นหนึ่งในกิจกรรมอันศักดิ์สิทธิ์โดยมีพระเดินลงมาจากเขาดังกวันเพื่อมาบิณฑบาตให้กับประชาชน ในบทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวของการตักบาตรเทโว หรือ “ตักบาตรเทโวโรหณะ” ซึ่งเป็นการตักบาตรเนื่องในวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ตำนานเล่ากันว่าหลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษาเพื่อโปรดพุทธมารดาบนชั้นดาวดึงส์ เมื่อออกพรรษาแล้วพระองค์เสด็จลงมาบนโลกมนุษย์ พุทธศาสนิกชนจำนวนมากทราบข่าวก็ไปรับเสด็จถวายภัตตาหาร การสร้างทำนองช่วงบทนำอยู่ในอัตราจังหวะ 3/4 ผู้ประพันธ์ต้องการมิติของเสียงที่มีเสียงลากยาวผสมผสานกับการเคลื่อนที่ของทำนองจึงใช้โน้ตโดมินันท์เสียงค้ำ (Dominant pedal point) ในแนวเครื่องสายเสียงต่ำ ดังภาพที่ 10

Figure 10 Dominant pedal point in the low string parts

ทำนองในช่วงบทนำมีการเปลี่ยนอัตราจังหวะเป็น 4/4 และนำกลุ่มเครื่องดนตรีโนรามาสร้างบทบาทก่อนจะเข้าทำนองหลัก ทำให้ในช่วงบทนำจะมีการสลับมิติของเสียงระหว่างเครื่องดนตรีตะวันตกกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ดังตัวอย่างที่ 11 ต่อเนื่องจากภาพที่ 10

Figure 11 The Nora instruments in the introduction part

ท่วงทำนองท่อน A มีการเปลี่ยนแปลงทำนองไม่มาก ส่วนใหญ่จะเน้นการซ้ำทำนองซึ่งผู้ประพันธ์มีความต้องการให้มีความเรียบง่ายเหมือนจิตใจกำลังสงบนิ่ง จึงใช้โน้ตโน้ตโดมินันท์เสียงค้ำเพื่อเลียนแบบการทำสมาธิ ดังภาพที่ 12

Figure 12 The melody A with dominant pedal point

ท่วงทำนองท่อน C มีการเล่นตัวโน้ตที่มีสัดส่วนเยอะขึ้นทำให้ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่เร็วขึ้นเป็นเท่าตัวภายใต้อัตราจังหวะเดิม ผู้ประพันธ์ใช้บทสวด “นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ” มาสร้างเป็นทำนองประสานเสียงในลักษณะแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) ให้เปรียบเสมือนมีการสวดมนต์จากหลากหลายวัดเข้าบรรยากาศในการดักบาตรเทโว ดังภาพที่ 13

Figure 13 The using of “Namo Tassa” mantra

บทประพันธ์เพลงที่ 4 “เคลื่อนพลเรือพระ” แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของประเพณีลากพระที่มี การร่วมแรงร่วมใจกันของคนมารวมตัวกันมากมายด้วยจิตศรัทธา ในบทประพันธ์บทนี้ถ่ายทอดเรื่องราวที่

ประชาชนพากันไปร่วมสนุกสนานกับการลากพระ หลักการของประเพณีลากพระ คือ การเชิญพระพุทธรูป ขึ้นไปประทับบนเรือพระเป็นการสมมุติถึงการอัญเชิญพระพุทธเจ้าเสด็จประทับราชยาน แล้วช่วยกันลากไปยังที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่พักบริเวณถนนสระบัว แหลมสมิหลา มีการสมโภช ถวายอาหารเพลแด่พระสงฆ์ เมื่อตกเย็นจึงลากเรือพระกลับวัด ทำนองช่วงบทนำ ใช้กลุ่มเครื่องสายเลียนแบบจังหวะกลองของเรือพระ ดังตัวอย่างที่ 14 ประสานเสียงในรูปแบบโพลีคอร์ด (Polychord) หรือในทางดนตรีแจ๊สเรียกว่า Upper Structure คือ การบรรเลงหลากคอร์ดพร้อมกันเพื่อสร้างเสียงประสานที่มีลักษณะพิเศษโดยการนำทริยแอดมาซ้อนกับคอร์ดหรือโน้ตเบสให้ทริยแอดเกิดเป็นโน้ตส่วนขยายของคอร์ด [7] ซึ่งในท่อนนี้ใช้คอร์ด C เมเจอร์ซ้อนด้วยทริยแอด D ไมเนอร์ ดังภาพที่ 15

Figure 14 A ceremonial boat's drum rhythmic pattern

ในท่อน A ซึ่งเป็นทำนองหลักใช้แนวคิดจากตัวอักษร “Chak Phra” ถอดตัวโน้ตจากตารางเปรียบเทียบลำดับโน้ตจากตัวอักษรภาษาอังกฤษได้เสียงโน้ตดังนี้ C A# A F# D A# F A ผู้ประพันธ์เลือกโน้ตที่ไม่มีเครื่องหมายแปลงเสียงมาสร้างทำนองเพื่อให้ได้เสียงที่มีไพเราะและไม่มีความกระด้าง ได้เป็นโน้ต C A D F A ดังภาพที่ 16

ในท่อน B ผู้ประพันธ์นำคำว่า “Chak Phra” มาเปรียบเทียบจากตารางตัวอักษรภาษาอังกฤษในรูปทรงเรือพระถอดโน้ตออกมาเป็นเสียงโน้ต C A# A C# F# A# G# A นำมาสร้างเป็นทำนองของกลุ่มเครื่องสาย ดังภาพที่ 17

บทประพันธ์เพลงที่ 5 “บันไดเงินบันไดทองบันไดแก้วมณี” บทประพันธ์นี้ถ่ายทอดเรื่องราวท้าวสักกะเนรมิตบันไดเงิน บันไดทองคำ และบันไดแก้วมณี ทอดจากภพดาวดึงส์ลงมายังประตูเมืองสังกัสสะ บันไดทองอยู่ทางเบื้องขวาสำหรับเหล่าเทวดา บันไดเงินอยู่ทางเบื้องซ้ายสำหรับท้าวหมาพราหมณ์ บันไดแก้วมณีอยู่ตรงกลางสำหรับพระพุทธองค์เสด็จกลับ อันมีนัยยะสำคัญเป็นปรัชญาถึงการเลือกเดินทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ในบทเพลงนี้ผู้ประพันธ์สร้างบทเพลงให้อยู่ในอัตราจังหวะ 12/8 โดยให้กลุ่มเครื่องสายเป็นตัวแทนบันไดแก้วมณี กลุ่มเครื่องแซกโซโฟนเป็นบันไดเงิน เครื่องลมทองเหลืองเป็นบันไดทอง มีการสลับของทำนองในแต่ละกลุ่ม ดังภาพที่ 18

Violin 1

Violin 2

Viola

Violoncello

Double Bass

Piano

ทริยแอต D เมเจอร์

ทริยแอต C เมเจอร์

mf

mp

Figure 15 The imitation of a ceremonial boat's drum in strings part in a polychord form

Straight

Alto Saxophone

mf

Figure 16 Main melody transform from "Chak Phra" alphabets

Violin I

mf

Figure 17 Main melody from "Chak Phra" alphabets in a ceremonial boat's form

The musical score for Figure 18 is written for a chamber ensemble in 12/8 time. It consists of six staves: two for Alto Saxophone, two for Trumpet in Bb, two for Trombone, and two for Violin. The Alto Saxophones play a melodic line with eighth-note patterns. The Trumpets and Trombones play a rhythmic pattern of eighth notes and rests. The Violins play a melodic line with eighth-note patterns. The score shows a complex interchanging of roles between the instruments, with some parts playing more active roles than others.

Figure 18 The interchanging role between the different parts

ทำนองในท่อน C มีการใช้โน้ตเปรียบเทียบเสมือนขึ้นบันได การเคลื่อนที่โน้ตดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้เทคนิคการซ้ำทำนอง การเลียนเสียงทำนอง พร้อมทั้งมีการเปลี่ยนบันไดเสียงต่ำลงคู่สองเมเจอร์ ในทุกสองท่อนเพลง เพื่อสร้างความรู้สึกถึงการลงมาจากที่สูง ดังภาพที่ 19

The image displays a musical score for a jazz orchestra. The instruments listed on the left are Alto Saxophone, Tenor Saxophone, Trumpet in Bb 1, Trumpet in Bb 2, Trombone, Violin 1, Violin 2, Violoncello, and Double Bass. The score is written in 8/8 time. Dynamic markings include *mp* (mezzo-piano) and *mf* (mezzo-forte). A Thai annotation 'มันใจเงิน' is written above the Alto Saxophone staff in the fourth measure. The score illustrates the imitation technique and the use of sequence melody.

Figure 19 The imitation technique and the using of sequence melody

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยคุณูปการประพันธ์เพลงนี้เป็นบทประพันธ์เพลงชุด สร้างสรรค์เสียงดนตรีแบบร่วมสมัย ออกแบบการผสมเครื่องดนตรี 5 กลุ่ม แบ่งเป็นเครื่องดนตรีตะวันตก 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเครื่องสาย กลุ่มเครื่องลมไม้ กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ และเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้กลุ่มเครื่องดนตรีโนรา รวมวงในรูปแบบแจ๊สออร์เคสตราร่วมสมัยเพื่อสร้างมิติเสียงใหม่ มีการวางแผนการวางแนวเสียงของเครื่องดนตรีให้ทำนองแต่ละแนวมีสีหน้าที่แตกต่างกันและไม่บังแนวเสียงระหว่างกัน บทเพลงมีความหลากหลายของทำนอง ลีลาจังหวะ เสียงประสาน การเปลี่ยนบันไดเสียง การจัดความตึงเบาของวรรคเพลง การสลับเปลี่ยนทำนองของแต่ละเครื่องดนตรีมีความสอดคล้องกันอย่างสมบูรณ์ สร้างสุนทรียะได้หลากหลาย โดยอาศัยองค์ความรู้จากการประพันธ์บทเพลงดนตรีแจ๊ส ดนตรีคลาสสิก ผสมผสานกับดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ สังคีตลักษณ์เป็นแบบขนานตาที่มีแนวคิดจากโครงสร้างดนตรีแจ๊สซึ่งมีท่อนบทนำ ท่อนทำนองหลัก ท่อนอิมโพรไวส์ ท่อนบรรเลงคั่น ท่อนผลัดกันบรรเลงเดี่ยว โดยมีลักษณะเด่นของโครงสร้างบทเพลงในการพัฒนาทำนองโดยใช้วัตถุดิบจากทำนองหลัก ทำนองรอง มาสร้างความแปลกใหม่เปลี่ยนไปจากทำนองเดิม สร้างให้ผู้ประพันธ์มีแนวคิดได้หลากหลายผ่านจินตนาการและการบรรยายเรื่องราวโดยมีแรงบันดาลใจจากประเพณีลากพระใน

จังหวัดสงขลาที่จัดต่อเนื่องกันมายาวนาน ถ่ายทอดในรูปแบบบิกแบนด์แจ๊สโอบอุ้มด้วยกลุ่มเครื่องสายที่มีความอ่อนไหวไหลลื่น มีสำเนียงความเป็นภาคใต้ด้วยบันไดเสียงของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้พร้อมเครื่องประกอบจังหวะดนตรีโนรา ได้ผลสำเร็จเป็นบทประพันธ์เพลง : ‘ตำบลศกกาลเรือพระ’ สำหรับวงโมเดิร์นแจ๊สออร์เคสตรา ประกอบด้วยบทเพลงย่อย 8 เพลง ได้แก่ 1) พญานาค 2) วงล้อแห่งธรรมจักร 3) ตักบาตรเทโว 4) เคลื่อนพลเรือพระ 5) บันไดเงินบันไดทองบันไดแก้วมณี 6) บุษบก 7) พระพุทธเจ้าเปิดโลก 8) ประทานพร มีความยาวรวม 40 นาที งานวิจัยชิ้นนี้สามารถเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อยอดพัฒนาดนตรีพื้นบ้านภาคใต้สู่ความเป็นสากล สร้างองค์ความรู้และคุณค่าของการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีที่เชื่อมโยงกันอย่างลงตัว สร้างประสบการณ์ด้านสุนทรียศาสตร์ให้กับผู้ฟัง รวมถึงได้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวประเพณีลากพระของจังหวัดสงขลาให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

References

- [1] Vacharaphan, S. (1992). *Culture as seen in the Songkhla people's custom of buddha-statue procession (Laak Phra) of the eleventh lunar month*. Srinakharinwirot University, Songkhla campus. (In Thai).
- [2] Thuanyok, K. (2014). *Folk music and performing arts in southern Thai*. Songkhla Rajabhat Univerty (In Thai).
- [3] Laohverapanich, T. (2021). *Jazz styles and analysis*. Phatcharada Press. (In Thai).
- [4] Premananda, W. (1994). *Philosophy and techniques for Thai contemporary music*. Faculty of Fine and Applied Arts. Chulalongkorn University (In Thai).
- [5] Meephonkit, S. (2013). *The Lord of Buddha*. Confirm Company. (In Thai).
- [6] Jirojphan, W. (2005). *Biography of Buddha*. Saengdao Press. (In Thai).
- [7] Vongtaradon, S. (2015). *Jazz theory and improvisation* (2nd edition). Silpakorn University. (In Thai).